

Úvod do manželského práva 1

Právnická fakulta MU

31. 10. 2022

Jiří Dvořáček

Literatura

- Němec, Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo. Praha: Krystal OP, 2006

1. Pojetí manželství

Kán. 1055 § 1 CIC: *Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou uzavírají nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou povahou na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost.*

Manželství je smlouva: foedus – posvátná smlouva (kán. 1055)

Vlastnosti manželství (kán. 1056)

- jednota (věrnost)
- nerozlučnost
- svátostnost

Cíle manželství (kán. 1055 CIC)

- dobro manželů (bonum coniugum)
- plození a výchova dětí (bonum prolis)

Základní právo na manželství (kán. 1058)

Manželství se těší přízni práva (kán. 1060)

2. Typologie manželství

Podle platnosti

- platné
- neplatné
- putativní

Podle právního řádu

- kanonické
- legitimní

Podle náboženského významu

- svátostné
- nesvátostné

Podle integrity svátostného významu

- jen svátostně uzavřené – *relativně rozlučitelné*
- svátostné a následně dokonané – *absolutně nerozlučitelné*

Vázanost kanonickými normami ohledně manželství – kán. 1059:

- manželství katolíků podléhá kanonickému právu

Důsledky uzavření manželství – kán. 1134-1140

- vzniká trvalý a výlučný svazek
- manželství mezi křesťany je svátostné
- rovnost práv a povinností manželů
- povinnost výchovy dětí
- manželské děti: narozené po 180 dnech od sňatku nebo do 300 dnů od konce manželství

Prohlášení za mrtvého

- CIC: smrt se pouze předpokládá – obživnutím manžela se manželství obnovuje
- NOZ: manželství **vždy** zaniká a neobnoví se ani po „obživnutí“

Svátostné a dokonané manželství zaniká jen smrtí (kán. 1141)

3. Manželské překážky

(kán. 1083-1094)

Dispenzovatelné (D) – lidského práva

- Dispenzuje biskup (B) nebo Apoštolský stolec (AS)

Nedispenzovatelné (N) – božského práva (B) (a některé i lidského práva)

Překážka věku – D (B)

- 16 muži a 14 let ženy

Překážka impotence – N

- Impotence musí být **předcházející, trvalá a jistá**

Překážka trvajících manželství – N

Překážka různosti náboženství – D (B)

Překážka svěcení

- biskupové: dispens se neudílí
- kněží: dispens udělí AS z vážných důvodů, 40 let věku
- jáhnové: dispens obvykle udělí AS

Překážka řeholního slibu čistoty – D (AS)

- vztahuje se na trvalé – věčné sliby čistoty

Překážka únosu

- zanikne ukončením únosu nebo zadržování
- chráněna jen žena (v CCEO muž i žena – „osoba“)

Překážka zločinu – D (AS)

Překážka pokrevního příbuzenství

- týká se celé přímé linie a boční linie do 4. stupně včetně
- dispenzuje se: vedlejší linie od 3. stupně včetně
- nedispenzuje se: přímá linie a 2. stupeň boční linie

Překážka zákonného příbuzenství – D (B)

- vztahuje se na příbuzenství stejně jako u pokrev. příb.

Překážka švagrovství – D (B)

- vzniká z **platného** manželství, tj. uplatní se až po smrti jednoho z manželů nebo po jeho rozloučení
- týká se jen přímé linie (CCEO: i 2. stupně boční linie)

Překážka veřejné počestnosti – D (B)

- vzniká z **neplatného** manželství nebo společného soužití
- týká se jen 1. stupně přímé linie

4. Smíšená manželství

(kán. 1124-1129)

- manželství mezi křesťany různého vyznání
- jsou dovolená jen s **povolením biskupa**

K **platnosti** je nutná kanonická forma (tj. je potřeba uzavřít M v kostele, jinak nutná dispens od kanonické formy – pak je manželství platně uzavřeno i na úřadě nebo v jiné církvi; vždy musí být zaručena veřejná forma)

Je-li druhá strana pravoslavná, je povinnost kanonické formy jen k **dovolenosti**.

5. Nedostatky souhlasu

(kán. 1095-1107)

- nedostatky poznání
- nedostatky vůle

Nedostatky poznání

Omyl

- nedosažení potřebného minima znalostí o M (kán. 1096)
- omyl v **osobě** (kán. 1097 § 1)
- omyl ve **vlastnosti druhého partnera** – jen pokud byly vlastnosti přímo a hlavně vyžadovány (kán. 1097 § 2)
- omyl ohledně **podstatných vlastnosti** M – významný, jen pokud determinuje vůli (kán. 1099)
- omyl ohledně **platnosti** M – je nutno prokázat, že určoval vůli k uzavření M, jinak nevýznamný (kán. 1100)

Podvod (kán. 1098)

Nedostatečné užívání rozumu (kán. 1095 odst. 1)

- celkové (plošné)
- dočasné (šok, delirium, drogy)

Nedostatek soudnosti (kán. 1095 odst. 2)

- ohledně podstatných práv a povinností M

Nedostatky vůle

Neschopnost převzít podstatné povinnosti M (kán. 1095 odst. 3)

- z psychických důvodů
- sexuální anomálie
- závislosti

Simulace (kán. 1101)

- úplná: vyloučení samotného M
- částečná: vyloučení podstatné **vlastnosti** nebo **prvku** M

Podmíněný souhlas (kán. 1102)

- pro platnost se připouští jen podmínka do současnosti nebo minulosti. P do budoucna neplatná.
- pro dovolenost je nutno ji oznámit u místního ordináře (ale nemá vliv na platnost)
- v soudním řízení se prokazuje, zda v okamžiku sňatku P existovala a zda nebyla naplněna

Násilí nebo vážný strach (kán. 1103)

- strach způsobený zvenčí, i neúmyslně
- zvláštní případ: *timor reverentialis*

6. Forma uzavření manželství

(kán. 1108-1123)

- řádná forma
- mimořádná forma
- tajná forma

Řádná forma

Vyžaduje se přítomnost:

- snoubenců (příp. jejich zástupců – k dovolenost souhlas ordináře)
- dvou svědků (18 let, nemusí být pokřtěni)
- oddávajícího s jurisdikcí

Oddávající (1109-1114)

- klerik (laik výjimečně jen po dovolení AS). Podle CCEO může oddávat jen kněz/biskup, jinak M neplatné!
- s jurisdikcí aspoň pro jednoho snoubence (místní ordinář ve své diecézi, farář ve své farnosti)
- s delegací (chybí-li jurisdikce)
- bez delegace od příslušného faráře nebo místního ordináře nemůže oddávat východní kněz latinské věřící a latinský kněz východní věřící (latinský kněz/místní ordinář může delegovat i východního oddávajícího a naopak!)

Místo sňatku (kán. 1115, 1118)

- podle katolického snoubence
- příslušná je farnost domicilu nebo kvazidomicilu
(CCEO: přednost má farnost ženicha)
- v jiné farnosti jen s licencí (pro dovolenost)
- farní kostel nebo po dovolení jiné posvátné místo

Mimořádná forma (kán. 1116)

- v nebezpečí smrti
- nemožnost obrátit se bez závažných nesnází na oddávajícího
- M se uzavírá bez oddávajícího a jen se dvěma svědky

Tajná forma (kán. 1130-1133)

- z naléhavého důvodu (značné obtíže pro snoubence)
- vyžaduje se dodržení kanonické formy, dovolení místního ordináře, závazek mlčenlivosti
- M se zaznamená v tajném archivu kurie

Vázanost kanonickou formou (kán. 1117)

- aspoň jeden ze snoubenců je katolíkem
- i v případě smíšených manželství
- ve smíšeném M s pravoslavným je kanonická forma jen **pro dovolenost**: M platí, i když je uzavřeno u pravoslavných

Dispenz od kanonické formy

- ve **smíšeném M** pro uzavření M před **nekatolickým oddávajícím**
- v M katolíka s nepokřtěným pro uzavření M **na úřadě**
- vždy musí být zachována **veřejná forma**
- dispens uděluje místní ordinář
- Nelze u východních křesťanů – tam je liturgický obřad podmínkou platnosti! (dispens uděluje jen výjimečně AS nebo patriarcha)

Tzv. interrituální manželství

tj. mezi latinským a východním katolíkem

- pro platnost nutné kněžské požehnání (vyžaduje CCEO) – tj. místní ordinář nemůže dispenzovat od kanonické formy (to může jen AS nebo patriarcha)
- oddávající musí mít jurisdikci aspoň nad jedním snoubencem (nemá-li, nutná delegace)
- podle CCEO má přednost farnost ženicha (podmínka jen pro dovolenost)

7. Zplatnění manželství

Prosté zplatnění (prostá konvalidace) (kán. 1156-1160)

- u M neplatného z důvodu dispenzovatelné překážky nebo vady formy
  - *v případě dispenzovatelné překážky požádat o dispens*
  - *v případě nedostatku formy se provede nový sňatek*
- řádný způsob, nejde administrativní cestou
- souhlas se obnovuje vždy
- M platí ex nunc

Zplatnění v základu (sanace) (kán. 1161-1165)

Kdy:

- tam, kde nelze provést konvalidaci a nelze obnovit souhlas
- strany nevědí o neplatnosti M
- je potřeba obnova souhlasu kanonickou formou, ale jedna strana to odmítá

Jde administrativní cestou (obvykle na žádost jednoho manžela, uděluje místní ordinář)

- M souhlas nebyl odvolán a trvá
- M platí ex tunc

8. Odloučení manželů za trvání M

(kán. 1151-1155)

Důvody:

- neodpuštěné cizoložství (během 6 měsíců nedojde k usmíření) – odloučení je prakticky trvalé
- domácí násilí na partnerovi nebo dětech – odločení je přechodné

Žádost se podává místnímu ordináři

Manželství se neruší, ale trvá!

V ČR není příliš časté

9. Způsoby rozloučení platného M

Nedokonané M (kán. 1142)

- není splněn jeden z cílů M – plození dětí
- uděluje AS
- M zaniká právní mocí rozhodnutí AS

Pavlovské privilegium (1. Kor 7) (kán. 1143-1147, 1150)

- jen u dvou nepokřtěných, kdy jeden konvertuje
- M zaniká uzavřením nového M

Privilegium výběru manžela u polygamních M (kán. 1148)

Privilegium zajetí (kán. 1149)

Privilegium petrinum

(nevyhlášeno v AAS, instrukce Kongregace pro nauku víry *Potestas Ecclesiae* z 30. 4. 2001)

- mezi jedním pokřtěným a nepokřtěným
- nebo mezi dvěma nepokřtěnými, kdy nelze použít privilegium paulinum (chybí konverze jednoho)
- uděluje AS
- řízení o 2 fázích: na úrovni diecéze, pak AS
- podobá se civilnímu rozvodu

Nikdy nelze rozloučit svátostné a dokonané M!